

Elementy topologii kombinatorycznej

Michał Miśkiewicz
mimuw.edu.pl/~mis
m.miskiewicz@mimuw.edu.pl

11–13 kwietnia 2025

1 Charakterystyka Eulera sfery

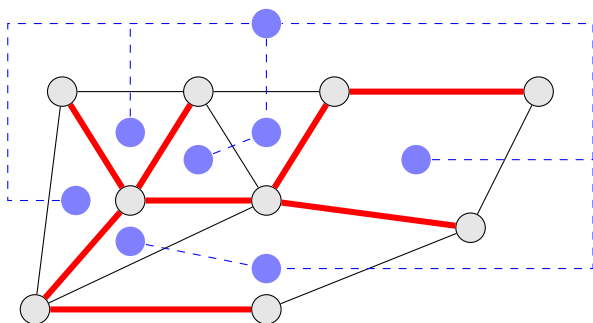
- Będziemy używać liter V, E, F na oznaczenie liczby wierzchołków, krawędzi i ścian (z ang. *vertices, edges, faces*) czy to wielościanu, czy to siatki złożonej z wielokątów.

Zadanie 1.1. Policzyc liczbę wierzchołków, krawędzi i ścian (V, E, F) dla pięciu wielościanów foremnych oraz ostrosłupa i graniastoslupa o n -kątnej podstawie. Następnie dla każdej z tych brył wyznaczyć charakterystykę Eulera $V - E + F$.

Zadanie 1.2. Uzasadnic, że w siatce złożonej z trójkątów liczba krawędzi E i liczba ścian F spełnia równość $2E = 3F$.

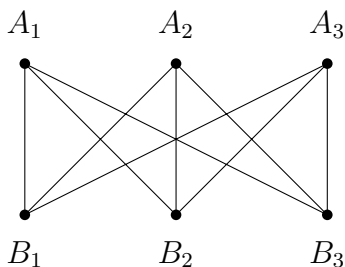
Wskazówka. Wyznaczyć liczbę par (e, f) , w których e jest krawędzią ściany f .

Zadanie 1.3. W grafie planarnym wybrano drzewo rozpinające, czyli spójny i pozbawiony cykli podgraf $\mathcal{D}$ o tych samych wierzchołkach i wybranych krawędziach. Uzasadnic, że:

- (a) drzewo $\mathcal{D}$ ma $V - 1$ krawędzi;
 (b) jeśli w grafie dualnym stworzymy podgraf $\mathcal{D}'$ poprzez wybranie krawędzi nie należących do $\mathcal{D}$, to $\mathcal{D}'$ również jest drzewem rozpinającym;
 (c) $V - E + F = 2$.

Zadanie 1.4.

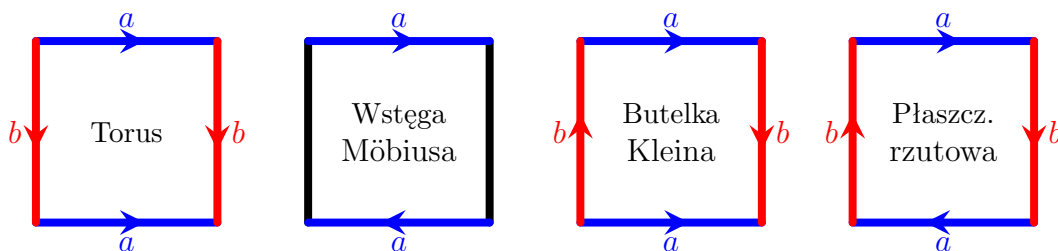

Rozważmy graf dwudzielny $K_{3,3}$ o (sześciu) wierzchołkach $A_1, A_2, A_3, B_1, B_2, B_3$ i (dziewięciu) krawędziach łączących każdy z A_1, A_2, A_3 z każdym z B_1, B_2, B_3 . Wykazać, że takiego grafu nie da się narysować na sferze (czy też na płaszczyźnie) bez samoprzecięć.

Wskazówka. Uzasadnic, że w takiej siatce ściany byłyby co najmniej czworokątne, i naśladując Zadanie 1.2, wyprowadzić stąd nierówność $2E \geq 4F$.

2 Powierzchnie otrzymane przez sklejenie

- Sklejając wielokąty, można uzyskać różne *powierzchnie*, czasem abstrakcyjne.
- Bez straty ogólności można przyjąć, że tymi wielokątami są trójkąty. Wybór trójkątnej siatki na powierzchni nazywamy jej *triangulacją*.
- *Charakterystykę Eulera* $\chi(\mathcal{M})$ danej powierzchni $\mathcal{M}$ definiujemy jako liczbę $V - E + F$. Można dowieść, że wielkość ta nie zależy od wybranej siatki, a jedynie od powierzchni, ale o tym później.

Zadanie 2.1. Dla każdej z powierzchni powyżej wyznaczyć charakterystykę Eulera, dokonując dogodnego wyboru triangulacji i obliczając $\chi(\mathcal{M}) = V - E + F$.

Zadanie 2.2. Narysować graf dwudzielny $K_{3,3}$ na torusie, unikając samoprzecięć.

Zadanie 2.3. Sumę spójną $\mathcal{M} \# \mathcal{N}$ dwóch powierzchni $\mathcal{M}, \mathcal{N}$ tworzymy, wycinając po jednym trójkącie z każdej z nich, a następnie sklejając brzegi tych dwóch trójkątów. Wyprowadzić wzór na charakterystykę Eulera sumy spójnej:

$$\chi(\mathcal{M} \# \mathcal{N}) = \chi(\mathcal{M}) + \chi(\mathcal{N}) - 2.$$

Zadanie 2.4. Torus bywa też nazywany preclm (ozn. P_1). Dwuprecla P_2 definiujemy jako sumę spójną dwóch precli $P_1 \# P_1$. Ogólnie, n -precla definiujemy jako sumę spójną n precli, lub też indukcyjnie wzorem $P_{n+1} := P_n \# P_1$ (czyli n -precla z doklejoną jeszcze jedną rączką). Wyznaczyć charakterystykę Eulera n -precla: $\chi(P_n) = 2 - 2n$.

Wskazówka. Skorzystać z Zadania 2.3.

Zadanie 2.5. Dana jest powierzchnia A z brzegiem ∂A . *Dublet* tej powierzchni tworzymy, biorąc dwa egzemplarze A i sklejając je wzdłuż wspólnego brzegu ∂A . Jaki kształt ma dublet, gdy A jest:

- dyskiem?
- powierzchnią boczną walca?
- wstęgą Möbiusa?

Zadanie 2.6. Wyznaczyć wzór na charakterystykę Eulera dubletu D :

$$\chi(D) = 2 \cdot \chi(A) - \chi(\partial A).$$

Zadanie 2.7. Udowodnić, że charakterystyka Eulera płaszczyzny rzutowej $V - E + F$ wynosi 1 niezależnie od wyboru triangulacji.

Wskazówka. Płaszczyzna rzutowa powstaje przez sklejenie antypodycznych par punktów na sferze. Wykorzystać to, by każdej jej triangulacji przyporządkować „dwa razy większą” triangulację sfery.

Zadanie 2.8. Dla poniższych powierzchni znaleźć „wypełnienie”, czyli trójwymiarową bryłę (być może abstrakcyjną), której brzegiem jest dana powierzchnia:

- (a) sfera
- (b) torus
- (c) butelka Kleina

Uwaga. Butelkę Kleina da się wypełnić! (wbrew niektórym opiniom w internecie)

Zadanie 2.9. ★ Dla trójwymiarowych figur pociętych na czworościany również definiujemy charakterystykę Eulera: $\chi(\mathcal{M}) = V_0 - V_1 + V_2 - V_3$, przy czym wartości V_1, V_2, V_3, V_4 zliczają odpowiednio wierzchołki, krawędzie, trójkąty i czworościany. Wykazać, że jeśli figura $\mathcal{M}$ nie ma brzegu i jest odpowiednio regularna (tzn. przepis sklejanania nie tworzy osobliwości), to $\chi(\mathcal{M}) = 0$.

Uwaga. Zainteresowanych dowodem odsyłam do mojego artykułu [Oblicza dualności z Delty 4/2023](#).

Zadanie 2.10. Udowodnić, że płaszczyzna rzutowa nie posiada „wypełnienia”.

Wskazówka. Rozważyć charakterystykę Eulera dubletu owego wypełnienia.

3 Homologie sympleksyjne – wprowadzenie

- Zbiory wierzchołków, krawędzi i ścian oznaczmy odpowiednio $\mathcal{V}, \mathcal{E}, \mathcal{F}$. Liczności tych zbiorów to nadal $V = |\mathcal{V}|, E = |\mathcal{E}|, F = |\mathcal{F}|$.
- Obraz funkcji $p: X \rightarrow Y$ to zbiór jej wartości $p(X) = \{y \in Y : p(x) = y \text{ dla pewnego } x \in X\}$, a przeciwobraz punktu $y \in Y$ przy tej funkcji to zbiór $p^{-1}(y) = \{x \in X : p(x) = y\}$ wszystkich punktów przechodzących na y .
W literaturze podobnego oznaczenia używa się dla przeciwobrazów podzbiorów Y , jednak tutaj ograniczymy się do przeciwobrazów punktów.
- Rodzinę wszystkich podzbiorów zbioru X oznaczamy przez 2^X . *To tylko oznaczenie!* Niemniej prawdą jest, że $|2^X| = 2^{|X|}$ (tj. zbiór n -elementowy ma 2^n podzbiorów).

- Dla dwóch zbiorów A, B ich *różnica symetryczna* to $A \dot{\div} B = \{x : x \in A \setminus B \text{ lub } x \in B \setminus A\}$.
- Funkcję $p: 2^A \rightarrow 2^B$ nazwiemy *liniową*, jeśli

$$p(A_1 \dot{\div} A_2) = p(A_1) \dot{\div} p(A_2) \quad \text{dla } A_1, A_2 \subseteq A.$$

- Definiujemy *pierwszy operator brzegu* $\partial_1: 2^{\mathcal{E}} \rightarrow 2^{\mathcal{V}}$:

$$\partial_1(X) = \{v \in \mathcal{V} : v \text{ jest końcem nieparzystej liczby krawędzi należących do } X\}$$

oraz *drugi operator brzegu* $\partial_2: 2^{\mathcal{F}} \rightarrow 2^{\mathcal{E}}$:

$$\partial_2(Y) = \{e \in \mathcal{E} : e \text{ jest krawędzią nieparzystej liczby ścian należących do } Y\}.$$

- Dla zadanej powierzchni definiujemy liczby Bettiego b_0, b_1, b_2 jako liczby spełniające

$$2^{b_0} = \frac{|2^{\mathcal{V}}|}{|\partial_1(2^{\mathcal{E}})|}, \quad 2^{b_1} = \frac{|\partial_1^{-1}(\emptyset)|}{|\partial_2(2^{\mathcal{F}})|}, \quad 2^{b_2} = |\partial_2^{-1}(\emptyset)|.$$

Jak się okaże, liczby te mierzą liczbę dziur odpowiedniego wymiaru $(0, 1, 2)$.

Zadanie 3.1. Przekonać się, że operacja różnicy symetrycznej zbiorów jest przemienne i łączna, to znaczy

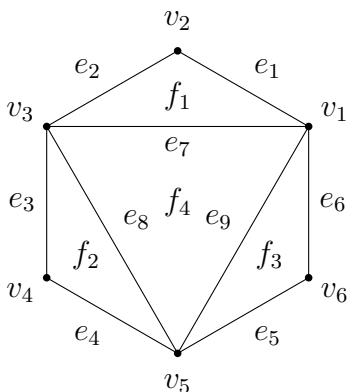
$$A \dot{\div} B = B \dot{\div} A, \quad (A \dot{\div} B) \dot{\div} C = A \dot{\div} (B \dot{\div} C),$$

co pozwala bez ryzyka nieściśłości opuszczać nawiasy i pisać np. $A \dot{\div} B \dot{\div} C$. Ponadto wykazać następującą charakteryzację różnicy symetrycznej wielu zbiorów:

$$A_1 \dot{\div} A_2 \dot{\div} \dots \dot{\div} A_n = \left\{ x : x \text{ należy do nieparzystej liczby zbiorów spośród } A_1, A_2, \dots, A_n \right\}.$$

Zadanie 3.2. Czym są brzegi $\partial_1(\{e\})$ i $\partial_2(\{f\})$ pojedynczej krawędzi lub ściany?

Zadanie 3.3.

Na przykładzie obok wyznaczyć brzegi

- $\partial_1(\{e_1\})$
- $\partial_2(\{f_4\})$
- $\partial_1(\{e_1, e_2, e_3, e_4, e_5\})$
- $\partial_2(\{f_1, f_2, f_4\})$

Zadanie 3.4. Sprawdzić, że operatory brzegu $\partial_1: 2^{\mathcal{E}} \rightarrow 2^{\mathcal{V}}$, $\partial_2: 2^{\mathcal{F}} \rightarrow 2^{\mathcal{E}}$ są liniowe.

Wskazówka. (liniowość ∂_1) Dla ustalonych zbiorów $X, Y \subseteq \mathcal{E}$ i wierzchołka $v \in \mathcal{V}$ porównać warunki $v \in \partial_1(X)$, $v \in \partial_1(Y)$ i $v \in \partial_1(X \dot{\div} Y)$.

Zadanie 3.5. Załóżmy, że $p: 2^A \rightarrow 2^B$ jest funkcją liniową. Uzasadnić, że p każdą swoją wartość przyjmuje tyle samo razy, a więc $|p^{-1}(\emptyset)|$ razy. Wywnioskować, że

$$|2^A| = |p(2^A)| \cdot |p^{-1}(\emptyset)|.$$

Wskazówka. Równość zbiorów $A_1 = A_2$ jest równoważna równości $A_1 \div A_2 = \emptyset$.

Zadanie 3.6. Wyprowadzić wzór łączący liczby Bettiego z charakterystyką Eulera:

$$b_0 - b_1 + b_2 = V - E + F = \chi(\mathcal{M}).$$

Wskazówka. Wykorzystać Zadanie 3.5 do zbadania wielkości $\frac{2^{b_0} \cdot 2^{b_2}}{2^{b_1}}$.

Zadanie 3.7. Uzasadnić, że jeśli $p: 2^A \rightarrow 2^B$ jest funkcją liniową, to liczby $|p(2^A)|$ i $|p^{-1}(\emptyset)|$ są potęgami dwójki.

Wskazówka. Wykorzystać Zadanie 3.5.

Uwaga. Wynika stąd, że liczby Bettiego b_0, b_1, b_2 są całkowite.

Zadanie 3.8. Przekonać się, że $\partial_1(\partial_2(\mathcal{F}')) = \emptyset$ dla dowolnego podzbioru $\mathcal{F}' \subseteq \mathcal{F}$.

Wskazówka. Sprawdzić powyższy warunek dla zbioru jednoelementowego $\mathcal{F}' = \{f\}$, następnie oprzeć się na liniowości złożenia $\partial_1\partial_2$.

Uwaga. Wynika stąd, że liczby Bettiego b_0, b_1, b_2 (zwłaszcza b_1) są nieujemne.

4 Homologie sympleksyjne powierzchni

Zadanie 4.1. Wykazać, że jeśli $\mathcal{M}$ jest spójną powierzchnią, to obraz $\partial_1(2^{\mathcal{E}})$ jest rodziną wszystkich parzystoelementowych podzbiorów $2^{\mathcal{V}}$. Wywnioskować, że $b_0(\mathcal{M}) = 1$.

Wskazówka. Jest jasne, że $\partial_1(\{e\})$ jest zbiorem dwuelementowym. Nietrudno też uzasadnić, że każdy dwuelementowy podzbiór $\mathcal{V}$ jest brzegiem pewnego zbioru krawędzi (jakiego?). W ogólnym przypadku zastosować indukcję.

Zadanie 4.2. Wykazać, że jeśli $\mathcal{M}$ jest spójną powierzchnią bez brzegu, to funkcja ∂_2 przyjmuje wartość $\emptyset$ dla dokładnie dwóch zbiorów: $\emptyset$ oraz $\mathcal{F}$. Wywnioskować, że $b_2(\mathcal{M}) = 1$.

Wskazówka. Uzasadnić, że jeśli zbiór $\mathcal{F}' \subseteq \mathcal{F}$ zawiera jakąś ścianę i spełnia $\partial_2(\mathcal{F}') = \emptyset$ (czyli ma pusty brzeg), to zawiera też wszystkie ściany sąsiednie.

Zadanie 4.3. Pokazać, że jeśli $\mathcal{M}$ jest spójną powierzchnią bez brzegu, to jej charakterystyka Eulera $\chi_{\mathcal{M}} = V - E + F$ nie przekracza 2.

Wskazówka. Skorzystać z Zadania 3.6.

Zadanie 4.4. Jeśli $\mathcal{M}$ jest spójną powierzchnią z brzegiem (jak np. koło lub wstęga Möbiusa), to $b_2(\mathcal{M}) = 0$.

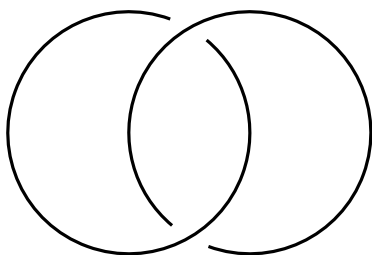
Wskazówka. Powtórzyć rozumowanie z Zadania 4.2. Z jedną drobną różnicą: czym jest $\partial_2(\mathcal{F})$?

Zadanie 4.5. Wyznaczyć liczby Bettiego n -precla:

$$b_0(P_n) = 1, \quad b_1(P_n) = 2n, \quad b_2(P_n) = 1.$$

Wskazówka. Skorzystać z wyników Zadań 2.4, 4.1 i 4.2.

Zadanie 4.6.

Przykład nietrywialnego splotu

(pierścienie Boromeuszy) Skonstruować trzy pętle A, B, C w przestrzeni trójwymiarowej spełniające następujące dwa warunki:

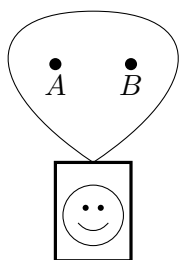
- tworzą nietrywialny splot (tzn. np. pętli C nie można *wyjąć* na zewnątrz);
- każda para tworzy splot trywialny (tzn. np. po usunięciu C pętle A i B można *rozdzielić*).

Zadanie 4.7. Niech A, B, C będą pętlami z poprzedniego zadania. Skonstruować powierzchnię rozpiętą na pętli C (tzn. mającą C jako swój brzeg), rozłączną z pętlami A i B .

Uwaga. Z warunku (a) wynika, że taka powierzchnia nie może mieć kształtu koła.

Wskazówka. Zacząć od koła rozłącznego z A i zmodyfikować je tak, by otrzymać powierzchnię rozłączną również z B .

Zadanie 4.8.

Przykład niewłaściwie zawieszonych obrazu

W ścianę wbite są dwa gwoździe A i B . Używając pętli ze sznurka, chcemy powiesić na nich obraz, spełniając przy tym dwa warunki:

- póki oba gwoździe są w ścianie, obraz wisi;
- jeśli którykolwiek z gwoździ wypadnie ze ściany, obraz spada.

Wskazówka. Matematyczne jądro problemu jest takie samo jak w Zadaniu 4.6. Warto spróbować przenieść rozwiązanie jednego z tych zadań do drugiego.

5 Dalsza lektura

Odnośniki

- Główny wątek warsztatów jest oparty na moich artykułach w *Delcie*: [Z butelki Kleina i Salomon nie należy?](https://deltami.edu.pl/2023/03/z-butelki-kleina-i-salomon-nie-naleje/), [Oblicza dualności](https://deltami.edu.pl/2023/04/oblicza-dualnosci/) oraz [O trójkątach \(nie tylko\) na sferze](https://deltami.edu.pl/2020/03/o-trojkatkach-nie-tylko-na-sferze/).

<https://deltami.edu.pl/2023/03/z-butelki-kleina-i-salomon-nie-naleje/>

<https://deltami.edu.pl/2023/04/oblicza-dualnosci/> <https://deltami.edu.pl/2020/03/o-trojkatkach-nie-tylko-na-sferze/>

- Więcej o wzorze Eulera można przeczytać w *Delcie*. Artykuły Joanny Jaszuskiej [\$W - K + S = 2\$](https://www.deltami.edu.pl/2016/03/w-k-s-2/) oraz [Domki i studnie](https://www.deltami.edu.pl/2011/08/domki-i-studnie/) zawierają wiele pouczających a nietrudnych zadań. W artykule Witolda Sadowskiego [Wzór Eulera i balony](https://deltami.edu.pl/2005/09/wzor-eulera-i-balony/) można za to przeczytać o twierdzeniu Gaussa-Bonnetta, które łączy charakterystykę Eulera z krzywizną.

<https://www.deltami.edu.pl/2016/03/w-k-s-2/>

<https://www.deltami.edu.pl/2011/08/domki-i-studnie/>

<https://deltami.edu.pl/2005/09/wzor-eulera-i-balony/>

- Na kanałach 3Blue1Brown ([Why this puzzle is impossible](https://www.youtube.com/watch?v=VvCytJvd4H0)) i Vihart ([Four Utilities Puzzle \(and how to ruin a bagel\)](https://www.youtube.com/watch?v=CruQy1WSfoU)) można zobaczyć omówienie zadania z narysowaniem grafu $K_{3,3}$ na torusie (w formie kubka lub donuta).

<https://youtu.be/VvCytJvd4H0>

<https://youtu.be/CruQy1WSfoU>

- Na stronie [Twenty-one Proofs of Euler's Formula: \$V - E + F = 2\$](https://www.ics.uci.edu/~eppstein/junkyard/euler/) można znaleźć 21 dowodów wzoru Eulera. Ten przedstawiony tutaj ma numer 1 – jest on też przedstawiony w artykule Jana Rempały [Jeszcze raz o wzorze Eulera, czyli zastosowanie stawów i grobli w stereometrii](https://www.ics.uci.edu/~eppstein/junkyard/euler/), jak również w filmie na kanale 3Blue1Brown [Euler's Formula and Graph Duality](https://www.youtube.com/watch?v=-90Uyo8NFZg).

<https://www.ics.uci.edu/~eppstein/junkyard/euler/> <https://deltami.edu.pl/1976/01/jeszcze-raz-o-wzorze-eulera-czyli-zastosowanie-stawow-i-grobli-w-stereometrii/>

<https://youtu.be/-90Uyo8NFZg>

- Zastosowanie liczb Bettiego do zrozumienia struktury połączeń w mózgu ilustrują trzy filmy na kanale PBS Infinite Series [Simplicial Complexes – Your Brain as Math](https://www.youtube.com/watch?v=MOM3srBoTkY) (zwłaszcza część druga)

<https://youtu.be/MOM3srBoTkY> (część 1)

<https://youtu.be/r1I1K0o1gp4> (część 2)

<https://youtu.be/akgU8nRNip0> (część 3)

- Zainteresowanym tematyką topologii kombinatorycznej (czy też algebraicznej) polecam książkę Władimira Boltianskiego i Wadima Efremowicza [Intuitive Combinatorial Topology](https://link.springer.com/book/10.1007/978-1-4757-5604-3). Świetnym – ale już dużo bardziej zaawansowanym – źródłem jest książka Alana Hatchera [Algebraic Topology](https://pi.math.cornell.edu/~hatcher/AT/ATpage.html), dostępna bezpłatnie na stronie autora.

<https://link.springer.com/book/10.1007/978-1-4757-5604-3>

<https://pi.math.cornell.edu/~hatcher/AT/ATpage.html>

Wyjaśnienia terminologiczne i nie tylko

– *Topologia kombinatoryczna* to historyczna nazwa tej dyscypliny, wskazująca na użycie metod kombinatorycznych. Obecnie używa się nazwy *topologia algebraiczna*.

– W co najmniej jednym miejscu (przy problemie grafu $K_{3,3}$) milcząco powołaliśmy się na twierdzenie Jordana: każda krzywa zamknięta bez samoprzecięć dzieli płaszczyznę na dokładnie dwa obszary (analogicznie jest dla krzywych na sferze). To ciekawe twierdzenie – potrzebę jego zastosowania łatwo przeoczyć, ale samo twierdzenie już nie jest takie łatwe.

– Obiekt, który tutaj nazywałem trójkątną siatką lub triangulacją (zresztą bez podania ścisłej definicji), w literaturze odpowiada kompleksowi sympleksjalnemu lub Δ -kompleksowi. Aby taki kompleks opisywał powierzchnię, należy zadać pewne dodatkowe warunki: każda krawędź musi należeć do jednej lub dwóch ścian, a ściany stykające się w jednym wierzchołku muszą układać się w cykl kolejnych sąsiadujących ścian.

– Podzbiory zbioru $A \subseteq X$ odpowiadają jednoznacznie funkcjom $f: X \rightarrow \{0, 1\}$ (kładziemy $f(x) = 1$ dla $x \in A$ i $f(x) = 0$ wpp.). Jeśli umówimy się, że liczby 0, 1 dodajemy i mnożymy modulo 2 (zbiór $\{0, 1\}$ z tymi działaniami przyjęło się oznaczać przez $\mathbb{Z}_2$), to funkcje $f: X \rightarrow \{0, 1\}$ tworzą przestrzeń liniową nad $\mathbb{Z}_2$. Operacja różnicy symetrycznej dwóch zbiorów $A_1 \div A_2$ odpowiada przy tym sumie odpowiednich funkcji $f_1 + f_2$.

– Czym są homologie? Jak się przekonałiśmy, zachodzi zawieranie $\partial_2(\mathcal{F}) \subseteq \partial_1^{-1}(\emptyset)$. Pierwszą grupę homologii otrzymujemy, biorąc zbiór $\partial_1^{-1}(\emptyset)$ i utożsamiając elementy różniące się o coś z $\partial_2(\mathcal{F})$, czyli $A \sim B \iff A \div B \in \partial_2(\mathcal{F})$. *Pierwsza* odnosi się do tego, że krawędzie mają wymiar 1, podobną konstrukcję można przeprowadzić dla ścian etc.

W terminach przestrzeni funkcji $f: 2^{\mathcal{E}} \rightarrow \mathbb{Z}_2$ powiedzielibyśmy, że zachodzi zawieranie $\text{im } \partial_2 \subseteq \ker \partial_1$ między obrazem ∂_2 a jądrem ∂_1 (to jest terminologia używana dla funkcji liniowych). W języku technicznym konstrukcja wyżej opisuje przestrzeń ilorazową $\ker \partial_1 / \text{im } \partial_2$. Liczba Bettiego b_1 jest wtedy po prostu wymiarem tej przestrzeni ilorazowej.

– W miejsce $\mathbb{Z}_2$ można wybrać inne współczynniki – popularnym wyborem są liczby całkowite $\mathbb{Z}$ lub rzeczywiste $\mathbb{R}$. Odrobinę więcej uwagi wymaga wtedy określenie operatorów brzegu. Standardowa definicja liczb Bettiego $b_i = \dim_{\mathbb{R}} \ker \partial_i / \text{im } \partial_{i+1}$ korzysta ze współczynników w $\mathbb{R}$, co różni się od użytych tutaj liczb b_i określonych dla $\mathbb{Z}_2$ (jako przykład warto rozważyć płaszczyznę rzutową).

– Liczba Bettiego b_1 w pewnym sensie zlicza nieściągalne pętle, ale z jednym zastrzeżeniem, które dobrze ilustrują pierścienie Boromeuszy. Otóż pętla jest ściągalna, gdy da się na niej rozpiąć koło; równoważnie, jeśli jest brzegiem pewnego koła. Tymczasem (w opisie wyżej) wkładu w b_1 nie mają pętle będące brzegami dowolnych powierzchni. Różnicę między tymi dwoma warunkami opisuje ściśle twierdzenie Hurewicza: pierwsza grupa homologii jest abelianizacją grupy pętli. Niestety, samo wyjaśnienie tych terminów zajęłoby trochę czasu.